

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 9/2010 vp

Hallituksen esitys laiksi sakon ja rikesakon määräämisestä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 15 päivänä kesäkuuta 2009 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi sakon ja rikesakon määräämisestä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 94/2009 vp).

Lakialoite

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä — lakialoitteen LA 66/2008 vp laiksi rikoslain 2 a luvun 9 §:n muuttamisesta (Kyösti Karjula /kesk), joka on lähetetty valiokuntaan 1 päivänä lokakuuta 2008.

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 7/2010 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Jaakko Rautio, oikeusministeriö
- ylikomisario Heikki Ihalainen, sisäasiainministeriö
- budjettisihteeri Niko Ijäs ja neuvotteleva virkamies Arja Terho, valtiovarainministeriö
- ylitarkastaja Jussi Laanikari, maa- ja metsätalousministeriö

- käräjätuomari Wilhelm Norrman, Helsingin käräjäoikeus
- neuvotteleva virkamies Virpi Jalkanen, Valtakunnansyyttäjänvirasto
- kihlakunnansyyttäjä Ulla Oinonen, Itä-Suomen syyttäjänvirasto
- toimialajohtaja Marjatta Syväterä, Oikeusrekisterikeskus
- tullilylitarkastaja Juha Vilkko, Tullihallitus
- ylikomisario Heikki Porola, Helsingin poliisilaitos
- ylikonstaapeli Risto Maksimainen, Liikkuva poliisi
- rikostarkastaja Jari Nyström, Rajavartiolaitoksen esikunta
- lakimies Katja Syrjänen, Autoliitto ry
- asianajaja Antti Riihelä, Suomen Asianajajaliitto
- oikeuspoliittinen asiamies Mikko Salo, Suomen Lakimiesliitto ry
- lakimies Rita Ridanpää, Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry
- professori (emeritus) Pekka Koskinen
- professori Matti Tolvanen.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Kalatalouden Keskusliitto ry
- Suomen Syyttäjäyhdistys ry
- Suomen tuomariliitto ry
- Tullivirkamiesliitto ry.

HALLITUKSEN ESITYS JA LAKIALOITE

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi tuomioistuinten ulkopuolella tapahtuvaa rikosasioiden summaarista käsittelyä koskeva lainsäädäntö. Rangaistusmääräysmenettelystä ja rikesak-komenettelystä annetut lait ehdotetaan korvattaviksi lailla sakon ja rikesakon määräämisestä.

Esityksen mukaan rangaistusmääräys korvautuisi enintään 20 päiväsakon rangaistukseen joh-tavissa tapauksissa poliisimiehen, tullimiehen tai rajavartiomiehen antamalla sakkomääräyk-sellä, jos kysymyksessä on liikenteeseen liittyvä rikkomus tai näpistys. Muissa rikkomuksissa ja yli 20 päiväsakolla rangaistava rikkomus mää-rättäisiin syyttäjän antamalla rangaistusmää-räyksellä, jota edeltäisi valvontaa suorittavan virkamiehen antama vaatimus. Sakkomääräyk-sellä muutoin ratkaistava asia menisi virallisen syyttäjän ratkaistavaksi, jos rikkomuksesta epäilty on pyytänyt päiväsakon rahamäärän määräytymisperusteen tarkistamista.

Rikesakkomääräyksen voisi nykyisin toimi-valtaisten valvontaa suorittavien virkamiesten lisäksi antaa virallinen syyttäjä. Myös tuomiois-tuin voisi tuomita rikesakon rikkomuksesta, joka on saatettu sen käsiteltäväksi tavallisessa rikos-asioiden käsittelyjärjestyksessä. Rikesakkoon-kin voitaisiin esityksen mukaan liittää enintään 1 000 euron suuruinen menettämisseuraamus.

Asian käsitteleminen ja ratkaiseminen ehdo-tetun lain mukaisessa menettelyssä edellyttäisi-vät asianomistajan ja rikkomuksesta epäillyn suostumuksen. Jos epäilty ei antaisi suostumus-ta, hänelle kuitenkin annettaisiin tiedoksi sak-koa tai rikesakkoa koskeva rangaistusvaatimus. Suostumus voitaisiin siinä tapauksessa antaa vielä erikseen maksamalla sakko tai rikesakko 30 päivän määräajassa. Jos suostumusta ei anne-ta niinkään, asian käsittelyä jatkettaisiin taval-lisessa rikosasioiden käsittelyjärjestyksessä.

Suostumukseen perustuvan järjestelmän ulko-puolelle jäisivät automaattisessa liikenneval-vonnassa havaituista liikenne rikkomuksista määrättyt rikesakot, joita voitaisiin edelleenkin vastustaa.

Sakkomääräykseen, rikesakkomääräykseen ja rangaistusmääräykseen voisi hakea muutosta varsinaisin ja ylimääräisin muutoksenhakukeinoin.

Lainsäädännöstä poistettaisiin kielto määrätä rikesakosta yhteinen rangaistus sakkorangaistus- tai määräaikaisen vankeusrangaistuksen kanssa. Sakkoa ja rikesakkoa koskevia vanhentumissääntöksiä yhdenmukaistettaisiin yleiseen vanhentumissääntelyyn sijoitettavissa säännök-sissä.

Rikesakkorikkomuksista säädettäisiin lailla eikä nykyiseen tapaan asetuksella. Näistä rikko-muksista voitaisiin jatkossa määrätä rangaistuk-seksi ainoastaan rikesakko. Rikesakkorikkomus-ten piiriä ei asiallisesti muutettaisi nykyisestä.

Lisäksi ehdotetaan tehtäväksi pääasiassa tek-nisluonteisia muutoksia ehdotettuun menettely-lakiin liittyvään muuhun lainsäädäntöön.

Ehdotuksilla pyritään erityisesti rikkomuk-sesta epäillyn oikeusturvaa parantamalla poista-maan nykyiseen sääntelyyn sisältyviä perustus-laillisia ongelmia ja saamaan aikaan menet-telyitä mahdollisimman pitkälle yhtenäistämäl-lä selkeä ja tarkoituksenmukaisesti toimiva eri-tyisesti syyttäjien voimavaroja säästävä rikos-asioiden käsittelyjärjestelmä.

Ehdotettujen lakien voimaantulosta säädettäi-siin erikseen lailla.

Lakialoite

Lakialoitteessa LA 66/2008 vp ehdotetaan rikos-lain 2 a luvun 9 §:n muuttamista siten, että rike-sakko voitaisiin antaa suurimman sallitun no-peuden ylittämistä moottorikäyttöisellä ajo-neuvolla, jos teko ei ole törkeä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

*Yleisperustelut**Tuomioistuinten ulkopuolisen rikosasioiden käsittelyjärjestelmän uudistaminen*

Esityksellä uudistetaan tuomioistuinten ulkopuolella tapahtuvaa rikosasioiden summaarista käsittelyä koskeva lainsäädäntö. Lakivaliokunta pitää uudistusta periaatteellisesti merkittävänä.

Esityksellä kumotaan rikesakkomenettelystä ja rangaistusmääräysmenettelystä annetut lait (66/1983 ja 692/1993), jotka on säädetty poikkeuslakeina perustuslain säätämisyjärjestyksessä. Perustuslakivaliokunta on pitänyt ongelmallisena sitä, että sääntely rikesakko- ja rangaistusmääräysmenettelyn kaltaisissa päivittäisissä sekä rikosoikeudellisen tuomiovallan ja yksilön oikeusturvan kannalta keskeisissä menettelyissä on perustunut pysyväisluonteiseen poikkeuslainsäädäntöön. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että valtioneuvoston piirissä on tarpeen arvioida rikesakko- ja rangaistusmääräysmenettelyä koskevan lainsäädännön perustuslainmukaisuutta ja ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin sääntelyn saattamiseksi vastaamaan perustuslain vaatimuksia (PeVL 46/2005 vp, s. 4/II).

Summaarisiin rikosprosessimenettelyihin on liittynyt ongelmia myös rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kannalta, koska rikesakon liittäminen tiettyjen rikkomusten rangaistukseksi perustuu asetukseen (mm. PeVL 31/2002 vp). Kansalaisten yhdenvertaisuuteen ja rikosoikeudelliselta järjestelmältä edellytettävään seuraamusten määräämisen ennustettavuuteen liittyy se, että voimassa olevan lain mukaan samasta rikkomuksesta voidaan antaa rangaistusmääräys tai määrätä rikesakko, mikä voi johtaa epäyhtenäiseen rangaistuskäytäntöön.

Uudistuksessa rikesakkolaki ja rangaistusmääräyslaki korvataan sakon ja rikesakon määräämisestä annettavalla lailla. Summaarisessa menettelyssä ratkaistavien rikosten piiriä ei muuteta. Rikesakolla rangaistavista rikkomuksista säädetään tyhjentävästi niitä koskevassa laissa, ja rikesakko on siinä säädettävien rikkomusten ainoa rangaistus. Lisäksi esityksellä

siirretään nykyistä rangaistusmääräysmenettelyä vastaavassa menettelyssä syyttäjien ratkaisuvoimivaltaa sakkorangaistuksen ja menettämisseuraamuksen määräämisen osalta valvontaa suorittaville virkamiehille eli poliisimiehille, tullimiehille ja rajavartiomiehille. Hallituksen esityksen perusteluista ilmenee, että yli kolme neljäsosaa rikosasioista käsitellään rangaistusmääräys- ja rikesakkomenettelyssä.

Lakivaliokunta katsoo, että uudistus tuo merkittävää parannusta nykytilaan. Esitys selkeyttää ja ajanmukaistaa lainsäädäntöä ja parantaa oikeusturvaa. Ehdotuksilla on myös käytäntöjä yhtenäistävää vaikutusta, mikä parantaa kansalaisten yhdenvertaisuutta. Uudistus on tärkeä myös siksi, että sen myötä voidaan vapauttaa syyttäjävaimavaroja merkittävässä määrin vaativampien ja vakavampien rikosasioiden käsittelyyn. Myös perustuslakivaliokunta toteaa lakiehdotusten merkitsevän parannusta nykyiseen, monelta osin epätydyttävään tilaan. Perustuslakivaliokunnan mukaan ehdotukset vastaavat pitkälti perustuslakivaliokunnan rikesakolaista antamassaan lausunnossa esittämiä käsityksiä eivätkä ehdotukset ole valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallisia (PeVL 7/2010 vp).

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Lakivaliokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Uudistuksen voimaantulo ja toimeenpano

Lakiehdotusten voimaantulosta on tarkoitus säätää erikseen lailla. Käytännössä lakien voimaantulo on riippuvainen oikeushallinnon ja poliisin tietojärjestelmiin vaadittavien muutosten toteutusaikataulusta. On tärkeää, että järjestelmämuutoksista ja lomakkeiston uusimisesta aiheutuviin kustannuksiin varaudutaan asianmukaisin voimavaroin. Pitemmällä aikajänteellä uudistuksesta voidaan arvioida syntyvän merkittäviä säästöjä, kun toiminta tehostuu ja ratkaisutietoja

voidaan välittää sähköisesti Oikeusrekisterikeskukselle ja muille asianomaisille viranomaisille.

Esityksen perusteluista ilmenee, että uudistuksen voimaantulo kytkeytyy vireillä olevaan poliisin tietojärjestelmien uudistamiseen. Tämän lainsäädäntöuudistuksen aiheuttamat tietojärjestelmämuutokset on tarkoitus tehdä suoraan uuteen poliisin tietojärjestelmään (VITJA), jonka on arvioitu olevan käytettävissä vuonna 2013 tai 2014. Lakivaliokunta pitää kaavailuja esityksessä mainituista syistä tarkoituksenmukaisena. Valiokunta tähdentää, että VITJA-uudistus on välttämätön paitsi tämän lainsäädäntöuudistuksen toteutuksen kannalta, myös laajemmin poliisin ja syyttäjän toiminnan sekä täytäntöönpanon tehostamiseksi. Valiokunta pitää myös tärkeänä, että tuomioistuinten rikosasioiden käsittelyjärjestelmän ja VITJAn yhteensopivuudesta huolehditaan. Tällä voidaan tehostaa koko oikeusketjun toimintaa. Lakivaliokunta kiirehtii poliisin tietojärjestelmäuudistuksen toteutusta ja pitää tärkeänä, että sen rahoitus turvataan.

Uusi sakon ja rikesakon määräämistä koskeva menettely on valvontaa suorittavien viranomaisten kannalta merkittävä uudistus, jonka aiheuttamiin henkilöstöresurssi- ja koulutustarpeisiin tulee varautua huolella. Uudistus aiheuttaa esimerkiksi koko poliisihallinnon koulutustarpeen. Koulutuksen suunnitteluun ja toimeenpantoon tulee varata riittävästi aikaa ja taloudellisia voimavaroja. Koulutuksen ajoittamisen kannalta olisi tärkeää, mitä varhaisemmassa vaiheessa voidaan täsmentää uudistuksen arvioitua voimaantuloajankohtaa.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki sakon ja rikesakon määräämisestä

1 §. Lain soveltamisala. Esityksen mukaan sakon ja rikesakon määräämisestä annettavan lain mukaisessa järjestyksessä voidaan käsitellä rikkomuksia, joista säädetty rangaistus on sakko tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Soveltamisala vastaa voimassa olevan rangaistusmääräysmenettelylain 1 §:ää.

Esityksen lähtökohtana on uudistaa nimenomaan menettelyjä koskeva sääntely ja säilyttää soveltamisala asiallisesti nykyisellään. Perustuslakivaliokunnan lausunnosta ilmenee, että tuomioistuinten ulkopuolisessa summaarisessa rikosasioiden käsittelyjärjestyksessä voidaan käsitellä vain suhteellisen vähäisiä rikkomuksia. Erytystä huomiota on kiinnitettävä epäillyn oikeusturvaan. Perustuslakivaliokunta on muutoinkin lausuntokäytännössään suhtautunut varauksellisesti tuomiovallan siirtämiseen riippumattoman tuomioistuimen ulkopuolelle. Jo nykyisin tuomioistuinten ulkopuolella tuomiovaltaa käytetään rangaistusmääräys- ja rikesakomenettelyssä merkittävässä määrin. Lakivaliokunta pitää esityksessä omaksuttua lähtökohtaa perusteltuna ja lakivaliokunta puoltaa soveltamisalan määrittelyä esitetyn mukaisena.

Tässä yhteydessä lakivaliokunta lisäksi toteaa, että sellaisten rikosten käsittelyyn, joissa rangaistusuhka on sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta, menettelyllistä joustoa on mahdollista saada jo voimassa olevan oikeuden mukaan siitä, että tällaiset tunnistetut asiat voidaan pääsääntöisesti käsitellä käräjäoikeudessa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 5 a luvun mukaisessa kirjallisessa menettelyssä.

Esitetty sääntely rangaistuksen ohella tuomitavasta menettämisseuraamuksesta vastaa voimassa olevaa rangaistusmääräysmenettelyä. Muutos nykytilaan nähden on, että myös rikesakon ohella voidaan määrätä enintään 1 000 euron menettämisseuraamus.

Perustuslakivaliokunnan mukaan rikosoikeudellisen tuomiovallan käytöstä tuomioistuinten ulkopuolella on säädettävä lailla, jossa riittävän tarkasti määritellään tuomiovallan käyttäjien valtuudet. Oikeusturvan kannalta on tärkeää, että tällaisessa menettelyssä määrättävän varallisuus oikeudellisen seuraamuksen rahallisen arvon suorittamisen tulee olla kohtuullista kaikille maksukyvästä riippumatta. Lisäksi perustuslakivaliokunnan lausunnosta ilmenee, että rikesakkorikkomuksissa on kysymys vähäisiksi luonnehdittavista rikkomuksista, joista voidaan määrätä vähäisiä menettämisseuraamuksia.

Edellä todetun perusteella lakivaliokunta pitää aiheellisena, että laissa säädetään menettämisseuraamuksen enimmäismäärästä. Valiokunta pitää myös esitettyä menettämisseuraamuksen enimmäismäärää asianmukaisena.

Selvyyden vuoksi valiokunta toteaa, että pykälän 2 *momentissa* mainitulla muulla kuin 1 *momentissa* tarkoitettulla seuraamuksella tarkoitetaan muun lajista seuraamusta, kuten ajo-kieltoa.

3 §. *Toimivaltaiset virkamiehet ja sakkomääräyksen soveltamisala.* Sakkomääräyksen soveltamisalasta säädetään pykälän 2 *momentissa*. Sen mukaan sakkomääräyksessä voidaan määrätä seuraamukseksi enintään 20 päiväsakon suuruinen sakkorangaistus sekä menettämisseuraamus sille, joka syyllistyy säännöksessä lueteltuihin liikenne rikkomuksiin tai näpistykseen.

Lakivaliokunta pitää perusteltuna, että sakkomääräyksen soveltamisalaan on otettu liikenteeseen laajassa mielessä liittyvät rikkomukset, koska nämä kattavat käytännössä erittäin merkittävän osan kaikista yksinkertaistetun menettelyn soveltamisalaan kuuluvista asioista. Ne on tarkoituksenmukaista käsitellä tuomioistuimen ulkopuolella. Tällaiset liikenneasiat, esimerkiksi ylinopeus, ovat käytännössä varsin yksiselitteisiä asioita, joihin ei sisälly sellaista harkintavallan käyttöä, joka olisi jätettävä syyttäjälle tai tuomioistuimelle. Vastaavasti myös näpistys on tällainen teko. Selvityksen mukaan rangaistusmääräysmenettelyssä käsitellään näpistyksiä vuosittain noin 25 000. Valvontaa suorittavat virkamiehet ovat käytännössä toistuvasti mainittujen tekojen kanssa tekemisissä, ja heillä on siten kokemusta niiden arviointiin.

Voimassaolevaan lainsäädäntöön sisältyy useita muitakin sakolla rangaistavia rikkomuksia, kuten lievä vahingonteko, lievä petos, lievä kavallus, lievä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus ja lievä pahoinpitely. Selvityksen mukaan niitä esiintyy käytännössä kuitenkin selvästi liikenne rikkomuksia ja näpistyksiä vähemmän. Lisäksi näiden rikostyyppien sisällä ilmenee tapauksia, joissa on selvästi tulkinnanvaraisempia

elementtejä kuin liikenne rikkomuksissa ja näpistyksissä. Kyseisten rikkomusten rajaamista sakkomääräyksen soveltamisalan ulkopuolelle voidaan valiokunnan mielestä siten pitää perusteltuna.

Oikeusturvasyyt edellyttävät sitä, että mitä ankarampi rangaistus, sitä painavammat perusteet on sille, että asia ei jää yksin poliisimiehen harkintaan, vaan syyttäjä viime kädessä ratkaisee asian. Se, että menettelyssä käsitellään suhteellisen vähäisiä rikkomuksia, on perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan merkityksellistä myös säätämisyjärjestyksen kannalta.

Menettelyn nopeuden ja tehokkuuden kannalta voidaan puoltaa sitä, että asiaa käsittelee vain yksi virkamies. Hallituksen esityksestä ilmenee, että vuonna 2005 rangaistusmääräysmenettelyssä käsiteltiin noin 243 000 asiaa. Rangaistusmääräyksiä, joissa päiväsakkojen lukumäärä oli enintään 20, oli noin 208 400. Rangaistusmääräyksiä, joissa päiväsakkojen lukumäärä vaihteli 21:n ja 25:n välillä, annettiin noin 12 000. Vastaavasti 26—35 päiväsakon suuruisia rangaistusmääräyksiä annettiin noin 9 700. Selvityksen mukaan osa rangaistusmääräyksistä koski asioita, jotka menisivät käsillä olevan esityksen mukaan edelleen syyttäjälle, ja arviolta noin 2/3 asioista koskisi liikennejuttuja tai näpistyksiä, jotka jäisivät poliisin ratkaisun varaan.

Lakivaliokunta katsoo, että sakkomääräyksen soveltamisala asettuu edellä todetut seikat huomioon ottaen varsin kohdalleen myös päiväsakkojen lukumäärän osalta, ja valiokunta puoltaa säännöksen hyväksymistä hallituksen esityksen mukaisessa muodossa.

Lakivaliokunta ehdottaa jäljempänä 12. lakiehdotusta muutettavaksi siten, että erätarkastajille annettaisiin toimivaltuus antaa myös sakkomääräys. Tämän huomioon ottamiseksi pykälän 3 *momenttia* on tarpeen vastaavasti tarkistaa.

4 §. *Epäillyn suostumus.* Lakiehdotuksen mukaan sakkorangaistus, rikesakko ja menettämisseuraamus voidaan määrätä esitettyssä summaarisessa menettelyssä vain rikkomuksesta epäillyn ja asianomistajan suostumuksella.

Esitetyn 4 §:n *1 momentin* mukaan asia voidaan käsitellä tämän lain mukaisessa menettelyssä, jos rikkomuksesta epäilty tunnustaa teon ja hyväksyy siitä määrättävän seuraamuksen sekä luopuu oikeudestaan suulliseen käsittelyyn ja suostuu asian ratkaisemiseen tämän lain mukaisessa menettelyssä. Suostumuksen tiedustelemisen yhteydessä epäillylle on selostettava suostumuksen merkitys. Säännöksessä ei aseteta suostumukselle muotovaatimuksia. Suostumus voidaan siten antaa myös suullisesti. Pykälän perusteluissa todetun mukaisesti suostumuksesta tehdään merkintä sakkomääräykseen tai vastaavaan muuhun rikkomuksesta laadittavaan asiakirjaan. Asianomistajan suostumuksesta säädetään lain 5 §:ssä.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan esittänyt harkittavaksi säännösehdoitusten muuttamista siten, että virkamiehen on pyrittävä varmistamaan, että epäilty ja asianomistaja ymmärtävät suostumuksensa merkityksen ennen sen antamista. Perustuslakivaliokunnan mielestä suostumuksen aitouteen ja vapaaehtoisuuteen sekä nimenomaisuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota, kun kysymys on oikeusturvasta rangaistusta määrättäessä ja rikosoikeudenkäynnistä luopumisesta. Lisäksi on varmistuttava siitä, että suostumuksen antaja tietää ja ymmärtää suostumuksen merkityksen.

Lakivaliokunta toteaa, että suostumuksen merkityksen selostamisella tarkoitetaan tässä laissa sitä, että epäillylle kerrotaan, mihin hänen antamansa suostumus johtaa (HE 94/2009 vp, s. 31/II). Asia ratkaistaan sakkomääräyksellä, rikesakkomääräyksellä tai rangaistusmääräyksellä. Epäillyn tulisi selostuksen perusteella ymmärtää, että hänen ja asianomistajan suostumuksella asia tullaan ratkaisemaan menettelylain mukaisessa menettelyssä. Tällä selostuksella saattaa olla tärkeä merkitys, jos joudutaan muutoksenhaussa arvioimaan sitä, onko epäilty antanut pätevästi suostumuksensa.

Lisäksi lakiehdotuksen 35 §:n yhteydessä (HE 94/2009 vp, s. 47) todetaan muutoksenhakuperusteena olevasta pätevän suostumuksen puuttumisesta, että rikkomuksesta epäilty on saattanut suostumuksen antamishetkellä myös

olla sellaisessa tilassa, että häneltä on puuttunut tilapäisesti tai pysyväisluonteisemminkin kyky ymmärtää antamansa suostumuksen merkitys. Esimerkkinä tilapäisestä esteestä voidaan mainita asianosaisen voimakas päihtymystila. Asianosaisen sieluntoiminnalliset tai muut niihin rinnastettavat ymmärryskykyyn vaikuttavat terveydelliset häiriöt voivat olla myös pitkäaikaisia. Turhien muutoksenhakujen välttämiseksi suostumusta tiedustelevalle virkamiehelle tulee kiinnittää huomiota tällaisiin suostumuksenantajan ymmärrykseen vaikuttaviin seikkoihin. Selvästi tilapäisissä tapauksissa suostumuksen pyytämistä tulee lykätä.

Lakivaliokunta toteaa, että esityksen perusteluissa on asianmukaisesti selostettu suostumusta tiedusteltaessa huomioon otettavia seikkoja. Lakivaliokunta pitää kuitenkin aiheellisena pykälän täydentämistä perustuslakivaliokunnan tarkoittamalla tavalla ja ehdottaa mainitun säännöksen lisäämistä pykälän *2 momenttiin*.

5 §. Asianomistajan suostumus. Pykälän *2 momentin* mukaan asianomistajan suostumuksesta on voimassa, mitä 4 §:n 2 ja 5 momentissa säädetään epäillyn suostumuksesta. Lakivaliokunnan edellä 4 §:n 2 momenttiin ehdottama lisäys merkitsee, että suostumuksen vastaanottavan virkamiehen on pyrittävä varmistamaan, että myös asianomistaja ymmärtää suostumuksensa merkityksen ennen sen antamista.

6 §. Toimenpiteistä luopuminen. Edellä 3 §:n yhteydessä mainitusta syystä myös 6 §:n kumpankin virkkeeseen on tarpeen lisätä maininta erätarkastajasta.

11 §. Tiedoksianto. Pykälän *1 momentin* mukaan sakkovaatimus, sakkomääräys, rikesakkomääräys ja rangaistusvaatimus liitteineen tulee antaa tiedoksi rikkomuksesta epäillylle siten kuin oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa säädetään tiedoksiannosta rikosasioissa. Pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa todetun mukaisesti nämä tiedoksiannot ovat voimassa olevan lain mukaan haastemiestiedoksianto, tiedoksianto postitse saantitodistusta vastaan ja tiedoksianto kirjeellä vastaanottotodistusta vastaan.

Eduskunta on 27.4.2010 hyväksynyt oikeudenkäymiskaaren muutoksen (EV 52/2010 vp — HE 123/2009 vp, LaVM 5/2010 vp), jolla otetaan puhelintiedoksianto käyttöön yleisenä tiedoksiantotapana yleisissä tuomioistuimissa. Haastetta rikosasiassa ei kuitenkaan voi antaa tiedoksi puhelimitse. Haasteen tiedoksianto vastaanottotodistusta vastaan voidaan toimittaa sähköisenä viestinä vastaanottajan ilmoittamalla tavalla.

Edellä tarkoitettu haasteen tiedoksianto sähköisenä viestinä soveltuu myös 1. lakiehdotuksessa tarkoitettuun menettelyyn. Sitä vastoin ei ole perusteita sille, että haaste voitaisiin 1. lakiehdotuksessa tarkoitettussa menettelyssä antaa tiedoksi puhelimitse.

Edellä esitettyjen seikkojen perusteella ja yleisesti menettelyn toimivuuden ja oikeusturvanäkökohtien kannalta on tärkeää, että tiedoksiantoa koskeva säännös on yksiselitteinen. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa, että 11 §:n 1 momentin ensimmäistä virkettä täsmennetään maininnalla haasteen tiedoksiannosta rikosasioissa.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 5 luvun 8 ja 19 §:n mukaan tuomioistuimissa käsiteltävässä rikosasiassa haasteen antaa ja tiedoksiannosta huolehtii tuomioistuin tai syyttäjä. Käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen 3 §:ssä säädetään muun muassa toimivaltaisista virkamiehistä. Tarkoitus on, että näillä viranomaisilla on pykälässä mainituissa asioissa myös tiedoksiantotoimivalta. Selvyyden vuoksi ja oikeusturvanäkökohtien kannalta on tarpeen, että tämä toimivalta ilmenee laista. Valiokunta ehdottaa tätä koskevan säännöksen ottamista 11 §:n 3 momenttiin, jolloin hallituksen esityksen mukainen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi.

17 §. Rikesakon lähettäminen. Pykälän mukaan automaattisessa kameravalvonnassa havaitusta rikkomuksesta on lähetettävä rikesakkomääräys viipymättä ja viimeistään kahden viikon kuluessa rikkomuksen tekopäivästä. Säännös vastaa voimassa olevan rikesakkolain 13 d §:ää.

Valiokunta katsoo, että lyhyellä määräajalla vahvistetaan rikkomuksesta epäillyn oikeustur-

vaa. Koska tietty ajoneuvo saattaa olla jatkuvasa käytössä ja kuljettajina saattavat toimia eri henkilöt, nopealla tiedoksiannolla edistetään sitä, että rikkomuksesta epäilty voi tekoajankohdan ja muut merkitykselliset seikat vielä muistaen harkita, onko rikesakko perusteltu. Asian selvittäminen muutenkin helpottuu, kun asia käsitellään joutuisasti. Yleisestikin viranomaisten tulisi käsitellä tällaiset asiat nopeasti. Automaattisen kameravalvonnan yhteydessä havaittujen rikkomusten määrän ollessa suuri kahden viikon määräaika voi kuitenkin käytännössä osoittautua liian lyhyeksi. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa enimmäismääräaika pidennettäväksi kolmeen viikkoon. Tämän ei voida katsoa vaarantavan kansalaisten oikeusturvaa.

25 §. Selvitys päiväsakon rahamäärästä. Valiokunta on muuttanut pykälän otsikon vastamaan paremmin pykälän sisältöä.

30 §. Toimenpiteistä luopuminen ja syytteen nostaminen. Valiokunta ehdottaa sanamuodon täsmennystä pykälän 3 momenttiin, jotta siitä ilmenee selvästi, että sakkovaatimuksen tai rangaistusvaatimuksen poistaa momentissa tarkoitetuissa tilanteissa syyttäjä.

34 §. Muutoksenhaku. Pykälän 2 momentin mukaan muutoksenhaun tutkii rikkomuksen tekopaikan käräjäoikeus. Säännös vastaa rikesakkomenettelystä annetun lain 14 §:ää. Rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 18 §:n mukaan ylimääräisen muutoksenhaun käsittelee asianomainen käräjäoikeus. Säännös on avoin, mutta sen on yleensä katsottu tarkoittavan sitä käräjäoikeutta, joka käsittelee rikkomuksesta nostetun syytteen. Tämä on ensisijaisesti tekopaikan käräjäoikeus. Koska tekopaikan tuomioistuin yleensä käsittelee myös syyteasiat, valiokunta ei pidä mainittua eroa merkittävänä.

Koska muutoksenhakijoina olisivat yleensä sakon tai rikesakon saaneet, joilla todennäköisesti olisi vain harvoin avustaja, yksiselitteinen oikeuspaikkasäännös on valiokunnan mielestä aiheellinen, jotta epäilty tietää, mihin käräjäoikeuteen asia kuuluu. Tämä ehkäisee oikeudenmenetyksiä ja vähentää haittoja, jotka seuraisi-

vat siitä, että tuomioistuin jättäisi asian tutkimatta puuttuvan toimivaltansa vuoksi. Vaihtoehtoisen oikeuspaikkasäännöksen säätäminen ei lakivaliokunnan mielestä tästä syystä ole kannattavaa.

Mainitun 2 momentin mukaan muutoksenhakemuksen käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin mitä oikeudenkäymiskaaren 8 luvussa säädetään hakemusasian käsittelystä. Oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 14 a §:n mukaan eräät käräjäoikeuden käsiteltäväksi kuuluvat ylimääräiset muutoksenhaut käsitellään noudattaen oikeudenkäymiskaaren 8 luvun säännöksiä. Tämän on katsottu koskevan myös ylimääräistä muutoksenhakua rangaistusmääräykseen. Lakivaliokunta pitää johdonmukaisena, että samaa käsittelyjärjestystä noudatetaan myös tässä laissa tarkoitetuissa muutoksenhakuasioissa.

Hakemusasiaa koskevat säännökset ovat joutavia, jolloin voidaan valita tarkoituksenmukaisin käsittelytapa. Tuomioistuin järjestää suullisen istunnon, jos asiassa on tarpeen kuulla muutoksenhakijaa tai jotakuta muuta henkilökohtaisesti tai jos tuomioistuin sen muuten katsoo tarpeelliseksi. Lisäksi, jos muutoksenhakemusta on vastustettu, muutoksenhakijalla on oikeus suulliseen käsittelyyn. Suullisia käsittelyjä voidaan kuitenkin olettaa järjestettävän ilmeisen harvoin. Tämä seikka osaltaan puoltaa myös esitettyä oikeuspaikkasäännöstä. Myöskään perustuslakivaliokunnalla ei ole ollut esitettyyn sääntelyyn huomautettavaa.

35 §. Valitus. Pykälän 1 momentin mukaan valitusperusteita ovat oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 1 §:ssä säädettyjen perusteiden lisäksi lain väärä soveltaminen sekä rikkomuksesta epäillyn tai asianomistajan pätevän suostumuksen puuttuminen. Ero tavalliseen muutoksenhakuun koskee näyttökysymystä.

Vakiintuneesti on katsottu, että lievissä rikosasioissa teon tunnustaminen riittää näytöksi langettavaan tuomioon. Sakon ja rikesakon määräämistä koskevan menettelyn käyttäminen edellyttää lakiehdotuksen 4 §:n mukaan tunnustusta. Suostumuksen vastaanottavan virkamiehen tulee varmistautua suostumuksen ja siihen

kuuluvan tunnustuksen pätevydestä. Jos tunnustuksen pätevyttä on aihetta epäillä tai asia on näytön osalta epäselvä, tunnustuksen vastaanottamista tulee lykätä tai käsitellä asia tavanomaisessa rikosprosessissa. Jos suostumus ei ole ollut pätevä, määräyksen antamisen perusteissa on ollut puute, jonka perusteella voidaan hakea muutosta. Perustuslakivaliokunnalla ei ole ollut pykälästä huomautettavaa. Lakivaliokunta puoltaa säännöstä hallituksen esityksessä ehdotetun mukaisena.

2. Laki rikoslain muuttamisesta

7 luku. Yhteisestä rangaistuksesta

3 a §. Sakko ja rikesakko. Pykälässä säädetään yhteisen rangaistuksen määräämisestä rikesakkorikkomuksesta ja sakolla rangaistavasta teosta. Sitä tilannetta silmällä pitäen, että yhteinen rangaistus seuraisi yhdestä sakkorikoksesta ja yhdestä rikesakkorikkomuksesta, pykälän 1 momentin ensimmäistä virkettä on tarpeen täydentää sakkorangaistusta koskevalla maininnalla.

Johtolause. Rikoslain 2 a luvun 9 §:ää on muutettu lailla 641/2009. Johtolauseeseen on tarpeen tehdä tätä koskeva tarkistus.

3. Laki rikesakkorikkomuksista

7 §. Nopeusrajoituksen rikkominen moottorikäyttöisellä ajoneuvolla. Pykälän 1 ja 2 momentin perusteella rikesakko voidaan määrätä, jos moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettaja ylittää suurimman sallitun nopeuden enintään 20 kilometrillä tunnissa. Esitetty sääntely vastaa nykytilaa.

Lakialoitteessa LA 66/2008 vp ehdotetaan, että rikesakko voitaisiin antaa suurimman sallitun nopeuden ylittämisestä moottorikäyttöisellä ajoneuvolla, jos teko ei ole törkeä. Lisäksi asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin, että rikesakko tulisi voida määrätä, jos ylinopeutta on enintään 30 kilometriä tunnissa.

Lakivaliokunta viittaa siihen, mitä edellä 1. lakiehdotuksen 1 §:n yhteydessä on todettu

tuomioistuinten ulkopuolisen summaarisen rikosasioiden käsittelyjärjestyksen soveltamisalasta. Lisäksi valiokunta korostaa, että rikesakkorikkomusten tulee muodostaa johdonmukaisen kokonaisuus, jossa eri rikkomusten moitittavuus arvioidaan toisiinsa nähden ja määritellään seuraamusten ankaruus.

Rikesakko on tarkoitettu kaikkein lievimpien rikosten rangaistukseksi. Perustuslakivaliokunnan mukaan rikesakkorikkomuksissa on kysymys vähäisiksi luonnehdittavista rikoksista, joista voidaan määrätä vähäisiä rangaistuksia. Lakivaliokunta katsoo, ettei edellä ehdotettua kummallakaan tavalla määriteltyä ylinopeutta voida pitää tässä tarkoitettuna vähäisenä rikoksena. Esimerkiksi taajama-alueella suurimman sallitun nopeuden ylittäminen 30 kilometrillä tunnissa on omiaan vaarantamaan tuntuvasti etenkin jalankulkijan liikenneturvallisuutta. Lakivaliokunnan käsityksen mukaan yleinen suuntaus on pikemminkin entistä tiukempi suhtautuminen liikenneturvallisuutta vaarantavaan käyttäytymiseen, kuten poliisin ylijohdon syksyllä 2009 antamasta nopeusvalvontaa koskevasta suosituksesta ilmenee.

Lakivaliokunnalle esitetyn arvion mukaan ylinopeusrajan nostaminen 30 kilometriin tunnissa siirtäisi todennäköisesti hyvin suuren määrän ylinopeuksia rikesakolla rangaistavaksi. Saman arvion voi lakivaliokunnan näkemyksen mukaan tehdä myös lakialoitteessa ehdotetusta ylinopeusmäärittelystä. Rikesakon käyttämisen seuraamuksena päiväsakkojen asemesta on todettu käytännössä johtavan siihen, että rangaistus samasta teosta muodostuu olennaisesti tuntuvammaksi pienituloiselle tai tulottomalle kuin suurituloiselle (PeVL 30/1998 vp, LaVM 25/1998 vp). Tätä voidaan pitää ongelmallisena sen perustuslakivaliokunnan tähdentämän seikan kanssa, että oikeusturvan kannalta on tärkeää, että tuomioistuimen ulkopuolella määrättävien varallisuusarvoisten seuraamusten rahallinen arvo määrätään niin, että niiden suorittaminen on kohtuullista kaikille maksukyvyttä riippumatta. Ehdotetuilla muutoksilla voi myös olla haitallisia vaikutuksia liikennekuriin. Rikesakon ja päiväsakkorangaistuksen anka-

ruutta ja käyttöä seuraamuksena eri tilanteissa on mahdollista tarvittaessa arvioida myöhemmin.

Lakialoitteessa ei ehdoteta enimmäisylinopeuden säätämistä, vaan rikesakon käyttöala on määritelty viittaamalla teon törkeyteen. Lakialoitteesta ei kuitenkaan ilmene niitä seikkoja, joiden perusteella ylinopeutta olisi pidettävä törkeänä. Tämä on ongelmallista rikosoikeudellisen legaliteettiperiaatteen kannalta, joka edellyttää, että kvalifiointiperusteet, toisin sanoen seikat, joiden perusteella tekoa on pidettävä törkeänä, tulee ilmetä laista. Lisäksi lakivaliokunta tähdentää, että rikesakon käyttöalan kiinnittäminen laissa määriteltyyn enimmäisylinopeuteen on omiaan edistämään johdonmukaisista ja yhdenvertaista soveltamiskäytäntöä.

Lakivaliokunta toteaa, että vaikka ylinopeuden perusteella voitaisiin määrätä seuraamukseksi rikesakko, voivat yksittäisen teon olosuhteet olla laadultaan sellaiset, että teko tulee rangaistavaksi liikenneturvallisuuden vaarantamisena (RL 23:1). Törkeästä liikenneturvallisuuden vaarantamisesta säädetään rikoslain 23 luvun 2 §:ssä. Teon arvioinnilla on merkitystä asian käsittelyjärjestyksen kannalta. Liikenneturvallisuuden vaarantaminen voidaan käsitellä summaarisessa menettelyssä tuomioistuimen ulkopuolella, kun taas törkeä tekomuoto on käsiteltävä sen enimmäisrangaistuksen (kaksi vuotta vankeutta) vuoksi aina tuomioistuimessa.

Edellä todetun perusteella lakivaliokunta puoltaa pykälän 1 ja 2 momentin hyväksymistä hallituksen esityksessä ehdotetun mukaisina.

Pykälän 4 momentissa viitataan tieliikennelain 33 §:n 2 momenttiin, jossa säädetään suurimmasta sallitusta nopeudesta pihakadulla. Hallitus on 23.4.2010 antanut esityksen HE 48/2010 vp, jossa mainittu 2 momentti muuttuisi pykälän 1 momentiksi. Jotta vältetään mahdollinen virhe lakiviittauksessa, valiokunta ehdottaa, että puheena olevan pykälän 4 momentissa viitataan tieliikennelain 33 §:ään. Koska 4 momentissa on maininta suurimman sallitun nopeuden ylittämisestä, viittausta voidaan pitää riittävän täsmällisenä. Johdonmukaisuussyistä ehdotetaan myös viittaus kävelykatua kos-

kevaan tieliikennelain 33 a §:n 2 momenttiin muutettavaksi vastaavasti viittaukseksi lain 33 a §:ään.

13 §. Kalastuksenhoitomaksua tai viehekalastusmaksua koskeva rikkomus. Pykälän 1 momentin mukaan rangaistuksena kalastuksesta tai ravustuksesta ilman asianmukaista maksua on 50 euron rikesakko. Säännös vastaa asiallisesti voimassa olevaa sääntelyä. Valiokunta viittaa 7 §:n 1 ja 2 momentin yhteydessä rikesakko-rikkomuksista toteamaansa ja katsoo, että seuraamus on oikeasuhtainen teon moitittavuuteen ja muihin rikesakolla rangaistaviin rikkomuksiin nähden.

Lisäksi valiokunta toteaa, että 2. lakiehdotuksessa rikoslain 7 lukuun esitetyn 3 b §:n mukaan, jos kahdesta tai useammasta rikoksesta olisi tuomittava samalla kertaa rikesakko, rangaistukseksi tuomitaan yksi rikesakko. Tuolloin rikesakko määrätään 20 eurolla korotettuna siitä rikkomuksesta, josta on säädetty ankarin rikesakko. Esimerkiksi, jos käsiteltävänä olisi samalla kertaa yksi kalastuksenhoitomaksua ja yksi viehekalastusmaksua koskeva rikkomus, määrättäisiin niistä yksi 70 euron suuruinen rikesakko. Voimassa olevassa laissa korotuksen mahdollisuutta ei ole, ja mainituissa tilanteissa nykyisin määrätään yksi 50 euron suuruinen rikesakko.

17 §. Alkoholirikkomukset. (Uusi) Alkoholirikoksia koskevasta lainsäädäntöuudistuksesta johtuen asetukseen rikesakko-rikkomuksista (610/1999) on valtioneuvoston asetuksella 702/2009 lisätty uusi 13 e §, joka on tullut voimaan 1.11.2009. Hallituksen esityksessä mainituista syistä myös tämä asetuksentasoinen sääntely on tarpeen nostaa lain tasolle. Valiokunta ehdottaa, että alkoholirikkomuksia koskevat säännökset otetaan lain 17 §:ään.

Valiokunta on ehdottamassaan pykälässä ottanut huomioon lakiehdotuksen kirjoittamisessa noudatetut linjaukset. Siten rikesakko olisi pykälässä tarkoitetuista rikkomuksista ainoa rangaistus, minkä vuoksi asetustekstin sanamuoto "voidaan määrätä" ehdotetaan lakiehdotuk-

sesa muotoon "määrätään". Pykälään on myös kirjoitettu näkyviin syyksiluettavuus. Lisäksi pykälän otsikkoa on lyhennetty asetustekstin mukaisesta muodosta.

Valiokunnan ehdotuksesta seuraa, että hallituksen esitykseen sisältyvä 17 § siirtyy uudeksi 18 §:ksi.

11. Laki rajavartiolain 47 §:n muuttamisesta

47 §. Sakkovaatimus, sakkomääräys, rikesakkomääräys ja rangaistusvaatimus. Pykälässä on tarkoitus säätää rajavartiomiehen toimivallasta antaa sakkovaatimus, sakkomääräys, rikesakkomääräys ja rangaistusvaatimus. Pykälästä esitetään poistettavaksi viimeinen virke, jonka mukaan raja- ja merivartioalueen päällikön tehtävistä on voimassa, mitä rikesakkolaisissa säädetään poliisipiirin päällikön tehtävistä. Eduskunta on 23.3.2010 hyväksynyt pykälään muutoksen rajavartiointia koskevan lainsäädännön uudistamisen yhteydessä (HE 219/2008 vp — HaVM 2/2010 vp). Sen mukaan mainittuun virkkeeseen on lisätty maininnat Suomenlahden merivartioston Helsingin rajatarkastusosaston päälliköstä sekä eräistä muista päälliköistä. Laki-valiokunta toteaa, että nyt käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen perusteluissa mainituista syistä viittausta rikesakkoasioissa poliisipiirin päällikön tehtäviin ei ole tarpeen säilyttää laissa myöskään näiltä osin.

Edellä mainitun lainmuutoksen vuoksi lain johtolausetta on tarkistettava.

12. Laki Metsähallituksen erävalvonnasta

14 §. Rikesakko, sakkovaatimus ja rangaistusvaatimus. Esityksen mukaan erätarkastaja voisi jatkossakin antaa rikesakon. Lisäksi erätarkastajalle esitetään säädettäväksi oikeus antaa sakkovaatimus ja rangaistusvaatimus.

Edellä 1. lakiehdotuksen 3 §:n 2 momentin mukaan poliisimies saa antaa enintään 20 päiväsakon suuruisen sakkomääräyksen liikenteeseen liittyvistä rikkomuksista ja näpistyksistä. Mainitun 3 §:n 3 momentin mukaan vastaava oikeus

on tulli- ja rajavartiomiehellä heidän toimialallaan. Kyse on uudesta toimivallasta.

Valiokuntakäsittelyn yhteydessä on noussut esiin kysymys siitä, voitaisiinko myös erätarkastajalle säätää vastaava oikeus antaa sakkomääräys omalla toimialallaan. Erävalvonnan alasta säädetään Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain (1157/2005) 2 §:ssä.

Laki Metsähallituksen erävalvonnasta on tullut voimaan vuoden 2006 alusta. Erävalvonnan erityispiirteitä ja sääntelyn tarvetta on arvioitu siten äskettäin. Hallituksen esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 46/2005 vp — HE 147/2005 vp) perustuslakivaliokunta kiinnitti perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten johdosta huomiota siihen, että poliisilla olevien perusoikeuksiin puuttumisvaltuuksien kanssa samanlaisten valtuuksien säätäminen muille viranomaisille ei ilman muuta ole sopuisuudessa kyseisiin edellytyksiin kuuluvan välttämättömyysvaatimuksen näkökulmasta. Samasta näkökulmasta perustuslakivaliokunta arvioi Metsähallituksen erävalvojen toimivaltuuksia Metsähallituksesta annetun lakiesityksen (HE 154/2004 vp) yhteydessä. Tuolloin valiokunta kiinnitti huomiota sääntelyn täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen sekä totesi, että erävalvojen annettavien toimivaltuuksien tuli myös olla oikeasuhtaisia suoritettaviin tehtäviin nähden (PeVL 38/2004 vp, s. 3).

Perustuslakivaliokunta katsoi sääntelylle olevan sinänsä erävalvonnan erityisluonteeseen liittyviä perusteita. Merkityksellistä on, että sekä rikesakon määräämisen että rangaistusvaatimuksen antamisen edellytyksenä on yleislaeissa säädettyjen yleisten edellytysten lisäksi sakon kohteena olevan henkilön kirjallinen suostumus asian käsittelemiseen. Rangaistusvaatimuksen enimmäismäärä on rajoitettu 20 päiväsakkoon eikä sakkorangaistusta saa muuntaa vankeudeksi. Nämä seikat ovat omiaan rajaamaan menettelyjen käyttöalaa siten, ettei sääntely perustuslakivaliokunnan mielestä vaikuta lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen (PeVL 46/2005 vp).

Lakivaliokunta toteaa, että 1. lakiehdotuksen 3 §:n 2 momentin mukainen toimivalta antaa sakkomääräys on rajattu enintään 20 päiväsakon

suuruiseen sakkorangaistukseen ja enintään 1 000 euron suuruiseen menettämisseuraamukseen. Edellytys menettelyn käyttämiselle on epäillyn suostumus asian ratkaisemiseen mainitun lain mukaisessa menettelyssä.

Lisäksi lakivaliokunta toteaa, että Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain 3 §:n mukaan erätarkastajan kelpoisuusvaatimuksena on muun ohessa poliisin perustutkinto ja perehtyneisyys erävalvontaan sekä nuhteettomuus. Erätarkastaja on virkasuhteessa Metsähallitukseen. Yleisesti erätarkastajien valvontatoiminta koskeva sääntely on lähellä muita valvontaa toimittavia virkamiehiä koskevia säännöksiä. Lakivaliokunnan pyytämän selvityksen mukaan erätarkastajat saavat tämän lainuudistuksen vaatiman koulutuksen Poliisiammattikorkeakoulusta yhdessä poliisimiesten kanssa. Erätarkastajia on lukumääräisesti vähän. Saadun tiedon mukaan virkoja on tällä hetkellä kymmenen.

Lakivaliokunta pitää erätarkastajien käytännön työn kannalta perusteltuna, että erätarkastajille myönnetään oikeus antaa sakkomääräys. Valiokunnan mielestä ei myöskään olisi tarkoituksenmukaista, että vähälukuiseksi arvioitua asajoukkoa varten säädettäisiin tavanomaisesta poikkeava menettely. Perustuslakivaliokunnan lausuntoon PeVL 46/2005 vp viitaten sakon kohteen antaman suostumuksen tulee kuitenkin olla kirjallinen.

Lakivaliokunta ehdottaa 14 §:n 2 momenttia muutettavaksi edellä tarkoitettulla tavalla. Hallituksen esityksessä erätarkastajien toimivaltuus antaa sakkovaatimus ja rangaistusvaatimus esitetään rajattavaksi 20 päiväsakkoon. Sakkomääräyksen vastaava rajausta seuraa jo sakon ja rikesakon määräämisestä annettavasta laista. Sääntelykokonaisuuden selkeyden vuoksi on kuitenkin aiheellista, että sakkomääräys mainitaan myös tässä yhteydessä. Lisäksi pykälän otsikkoa on täydennettävä.

Samalla valiokunta ehdottaa, että 1 momentin sanamuotoa yksinkertaistetaan ja sen kirjoitusasu muutetaan vastaamaan muutetun 2 momentin muotoilua.

Lakivaliokunnan 2 momenttiin ehdottamasta muutoksesta seuraa, että 1. lakiehdotuksen 3 §:n

3 momenttia on muutettava vastaavasti. Lisäksi 1. lakiehdotuksen 6 §:ään on tarpeen lisätä maininnat erätarkastajasta.

15. Laki ajoneuvolain 96 §:n muuttamisesta

96 §. *Ajoneuvorikkomus.* Pykälän 2 momenttia on muutettu lailla 276/2010. Samassa yhteydessä pykälään on lisätty uusi 3 momentti. Mainittu laki on tullut voimaan 10.5.2010. Esitetyn 96 §:n yhteensovittamiseksi voimassa olevan lain kanssa pykälään tulee tehdä tätä koskevat korjaukset. Hallituksen esityksessä pykälään ehdotettu 3 momentti siirtyy siten uudeksi 4 momentiksi. Lisäksi lain *johtolausetta* on tarkistettava.

Lakialoite

Lakialoitteessa LA 66/2008 vp ehdotetaan rikoslain 2 a luvun 9 §:n muuttamista siten, että rikesakko voitaisiin antaa suurimman sallitun nopeuden ylittämisestä moottorikäyttöisellä ajoneuvolla, jos teko ei ole törkeä.

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

sakon ja rikesakon määräämisestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku
Yleiset säännökset
1 ja 2 §
(Kuten HE)

Hallituksen esityksessä rikoslain 2 a luvun 9 § ehdotetaan kumottavaksi ja rikesakkorikkomuksista esitetään säädettäväksi rikesakkorikkomuksista annettavassa laissa (3. lakiehdotus). Mainitun lakiehdotuksen 7 §:ssä esitetään säädettäväksi nopeusrajoituksen rikkomisesta moottorikäyttöisellä ajoneuvolla.

Koska lakivaliokunta ehdottaa 3. lakiehdotuksen 7 §:n hyväksymistä hallituksen esityksen mukaisena, valiokunta ehdottaa, että lakialoite hylätään.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta ehdottaa,

että 4.—10., 13., 14. ja 16.—24. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina,

että 1.—3., 11., 12. ja 15. lakiehdotus hyväksytään muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset) ja

että lakialoite LA 66/2008 vp hylätään.

3 §
Toimivaltaiset virkamiehet ja sakkomääräyksen soveltamisala

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Tullimiehen, rajavartiomiehen ja erätarkastajan toimivallasta antaa sakkovaatimus, sakkomääräys, rikesakkomääräys ja rangaistusvaatimus (poist.) säädetään erikseen.

4 §

Epäillyn suostumus

(1 mom. kuten HE)

Suostumus annetaan sakkovaatimuksen, sakkomääräyksen, rikesakkomääräyksen tai rangaistusvaatimuksen antavalle tai muulle esitutkintaa suorittavalle virkamiehelle taikka viralliselle syyttäjälle. *Suostumuksen vastaanotavan virkamiehen on pyrittävä varmistamaan, että epäilty ymmärtää suostumuksensa merkityksen ennen sen antamista.*

(3—5 mom. kuten HE)

5 §

(Kuten HE)

6 §

Toimenpiteistä luopuminen

Poliisimiehen, tullimiehen, rajavartiomiehen ja erätarkastajan oikeudesta antaa huomautus tai jättää tekemättä ilmoitus rikkomuksesta ja virallisen syyttäjän oikeudesta jättää syyte nostamatta on voimassa, mitä niistä erikseen säädetään. Poliisimiehen, tullimiehen, rajavartiomiehen ja erätarkastajan oikeudesta jättää menettämiskaatusvaatimus esittämättä noudatetaan soveltuvin osin, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 1 luvun 8 b §:ssä säädetään.

7 §

(Kuten HE)

2 luku

Valvontaa suorittavan virkamiehen antamat vaatimukset ja määräykset

8—10 §

(Kuten HE)

11 §

Tiedoksianto

Sakkovaatimus, sakkomääräys, rikesakkomääräys ja rangaistusvaatimus liitteinen on annettava tiedoksi rikkomuksesta epäillylle heti 7 §:n 2 momentissa tarkoitetun esitutkinnan päättyttyä tai, jollei se ole mahdollista, mahdollisimman pian sen jälkeen siten kuin oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa säädetään *haasteen* tiedoksiannosta rikosasioissa. Jos rikkomuksesta epäilty on mainitun lain 12 luvun 2 §:n ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettu syyntakeinen vaa- jaavaltainen, tiedoksianto toimitetaan vain hänelle.

(2 mom. kuten HE)

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, tässä pykälässä tarkoitetuista tiedoksiannoista huolehtivat 3 §:ssä tarkoitetut viranomaiset. (Uusi 3 mom.)

(4 mom. kuten HE:n 3 mom.)

12 ja 13 §

(Kuten HE)

3 luku

Rikesakon määrääminen ajoneuvoa pysäyttämättä havaituista liikenne rikkomuksista

14—16 §

(Kuten HE)

17 §

Rikesakkomääräyksen lähettäminen

Rikesakkomääräys liitteinen lähetetään rikesakkomääräyksen saaneelle postitse ajoneuvoliikennerekisteristä ilmenevään osoitteeseen. Rikesakkomääräys on lähetettävä viipymättä ja viimeistään kolmen viikon kuluessa rikkomuksen tekopäivästä. Käyttövastaavan esittäessä 15 §:n 2 momentissa tarkoitetun selvityksen rikkomukseen syyllystyneen henkilöllisyydestä rikesakkomääräys saadaan kuitenkin lähettää kahden viikon kuluessa tällaisen tiedon saamisesta.

Asianomaisen henkilön katsotaan saaneen määräyksestä tiedon seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun määräys on annettu postin kuljetettavaksi. Määräykseen on merkittävä päivä, jona se on annettu postin kuljetettavaksi.

18—23 §
(Kuten HE)

4 luku

Rangaistusmääräys ja rikesakko

24 §
(Kuten HE)

25 §

Syyttäjälle toimitettava selvitys

(Kuten HE)

26—29 §
(Kuten HE)

30 §

Toimenpiteistä luopuminen ja syytteen nostaminen

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Jos virallinen syyttäjä nostaa syytteen, hänen on poistettava sakkovaatimus tai rangaistusvaatimus (*poist.*).

31—33 §
(Kuten HE)

5 luku

Erinäiset säännökset

34—40 §
(Kuten HE)

6 luku

Voimaantulo

41 ja 42 §
(Kuten HE)

2.

Laki

rikoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 2 a luvun 9—11 §, sellaisina kuin ne ovat, 2 a luvun 9 § *laeissa* 475/2008 ja 641/2009 sekä 10 ja 11 § laissa 550/1999, *muutetaan* 2 a luvun 2 §:n 4 momentti, 6 §:n 3 momentti ja 8 §, 7 luvun 1 §, 8 luvun 1 §:n 2 momentin 4 kohta, 6 §:n 2 momentti ja 18 §, 10 luvun 9 §:n 1 momentti sekä 41 luvun 8 §, sellaisina kuin ne ovat, 2 a luvun 2 §:n 4 momentti laissa 808/2007, 6 §:n 3 momentti mainitussa laissa 550/1999, 8 § mainitussa laissa 550/1999 ja laissa 971/2001, 7 luvun 1 § laeissa 697/1991 ja 751/1997, 8 luvun 1 §:n 2 momentin 4 kohta ja 6 §:n 2 momentti laissa 297/2003 ja 18 § mainitussa laissa 297/2003 ja laissa 1161/2005, 10 luvun 9 §:n 1 momentti laissa 875/2001 sekä 41 luvun 8 § laissa 531/2007, sekä

lisätään 2 a luvun 3 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 550/1999, uusi 3 momentti, 6 luvun 13 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 515/2003 ja 1195/2004, uusi 5 momentti, 7 lukuun, sellaisena kuin se on siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen, uusi 3 a ja 3 b § sekä 8 luvun

3 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 297/2003, uusi 3 momentti ja 13 §:ään, sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa, uusi 3 momentti, seuraavasti:

2 a luku	koroteta, jos rikesakko määrättäisiin jalankuljajalle tai moottorittoman ajoneuvon kuljettajalle. (2 mom. kuten HE)
Sakosta, muuntorangaistuksesta ja rikesakosta	
2, 3, 6 ja 8 § (Kuten HE)	3 b § (Kuten HE)
6 luku	8 luku
Rangaistuksen määräämisestä	Vanhentumisesta
13 § (Kuten HE)	1, 3, 6, 13 ja 18 § (Kuten HE)
7 luku	10 luku
Yhteisestä rangaistuksesta	Menettämisseuraamuksista
1 § (Kuten HE)	9 § (Kuten HE)
3 a § <i>Sakko ja rikesakko</i>	41 luku
Jos kahdesta tai useammasta rikoksesta olisi tuomittava samalla kertaa sakkorangaistus ja rikesakko, rangaistukseksi tuomitaan <i>sakkorangaistus tai</i> yhteinen sakkorangaistus 20 eurolla korotettuna. Sakkorangaistusta ei kuitenkaan	Aserikoksista
	8 § (Kuten HE)
	Voimaantulosäännös (Kuten HE)

3.

Laki rikesakkorikkomuksista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1—6 §
(Kuten HE)

7 §

Nopeusrajoituksen rikkominen moottorikäyttöisellä ajoneuvolla

(1—3 mom. kuten HE)

Rikesakkoa ei kuitenkaan määrätä, jos suurin sallittu nopeus on ylitetty pihakadulla tai kävelykadulla tieliikennelain 33 §:ssä tai 33 a §:ssä säädetyn velvollisuuden vastaisesti.

8—16 §
(Kuten HE)

17 § (*Uusi*)

Alkoholirikkomukset

Alkoholilain (1143/1994) tahallisesta rikkomisesta määrätään rikesakko seuraavasti:

1) 58 §:n 1 momentissa säädetyn kiellon vastaisesta alkoholijuoman nauttimisesta 20 euroa;

2) poliisin 58 §:n 2 momentin nojalla antaman, alkoholijuoman nauttimista julkisella paikalla koskevan kiellon noudattamatta jättämisestä 20 euroa;

3) 34 §:n 2 momentin vastaisesta laillisesti valmistetun tai maahantuodun alkoholijuoman hallussa pitämisestä alle kahdeksantoistavuotiaana 20 euroa; tai

4) 34 §:n 2 momentin vastaisesta laillisesti valmistetun tai maahantuodun väkevän alkoholijuoman hallussa pitämisestä kahdeksantoista, mutta ei kahtakymmentä vuotta täyttäneenä 20 euroa.

18 (17) §
(Kuten HE)

11.

Laki

rajavartiolain 47 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 15 päivänä heinäkuuta 2005 annetun rajavartiolain (578/2005) 47 §, sellaisena kuin se on laissa (/), seuraavasti:

47 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

12.

Laki**Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Metsähallituksen erävalvonnasta 22 päivänä joulukuuta 2005 annetun lain (1157/2005) 14 § seuraavasti:

14 §

Rikesakko, sakkovaatimus, sakkomääräys ja rangaistusvaatimus

Jos erävalvonnassa ilmi tulleesta tässä laissa tarkoitettusta rikkomuksesta voidaan määrätä rikesakko ja sen ohella menettämisseuraamus, erätarkastajalla on oikeus määrätä mainitut seuraamukset tai antaa rangaistusvaatimus siten kuin sakon ja rikesakon määräämisestä annetussa laissa (/) säädetään. Suostumus otetaan kuitenkin kirjallisena.

Jos erävalvonnassa ilmi tulleesta tässä laissa tarkoitettusta rikkomuksesta voidaan määrätä sakkorangaistus ja sen ohella menettämisseuraamus, erätarkastajalla on oikeus antaa sakkovaatimus, sakkomääräys tai rangaistusvaatimus siten kuin sakon ja rikesakon määräämisestä annetussa laissa säädetään. Sakkovaatimus, sakkomääräys tai rangaistusvaatimus saa kuitenkin olla enintään 20 päiväsakkoa. Suostumus otetaan kirjallisena.

(3 mom. kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

15.

Laki**ajoneuvolain 96 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 11 päivänä joulukuuta 2002 annetun ajoneuvolain (1090/2002) 96 §, sellaisena kuin se on laeissa 226/2009 ja 276/2010, seuraavasti:

96 §

Ajoneuvorikkomus

(1 mom. kuten HE)

Ajoneuvorikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan antaa oikeudelliselta merkitykseltään väärän tiedon nimetyille tutkimuslaitokselle, hyväksytyille asiantuntijalle tai yksittäishyväksynnän myöntäjälle ajoneuvon, osan, erillisen teknisen yksikön tai varusteen hyväksyntä-

menettelyä tai markkinoilta pois vetämiseen johtavaa menettelyä varten suoritettavissa tarkastuksissa, mittauksissa tai testeissä taikka tuotannon vaatimustenmukaisuuden valvontaa varten suoritettavissa testeissä tai arvioinneissa.

Ajoneuvorikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) laiminlyö 30 §:n 1 momentissa mainittuja säädöksiä täydentävässä, teknisiä vaatimuksia sisältävässä Euroopan yhteisön asetuksessa

säädetyt korjaamiseen ja huoltamiseen tarvittaviin tietoihin pääsyveloitteen,

2) laiminlyö 30 §:n 1 momentissa mainittuja säädöksiä täydentävässä, teknisiä vaatimuksia sisältävässä Euroopan yhteisön asetuksessa säädetyt ajoneuvon päästönrajoitusjärjestelmän lisäaineen käyttöveloitteen ajoneuvoa liikenteessä käytettäessä taikka

3) rikkoo 30 §:n 1 momentissa mainittuja säädöksiä täydentävässä, teknisiä vaatimuksia si-

sältävässä Euroopan yhteisön asetuksessa säädetyt päästönrajoitusjärjestelmän toimintaa rajoittavan laitteen käytön kieltoa tai kieltoa muuttaa päästönrajoitusjärjestelmä tyyppi-
hyväksynnän vaatimusten vastaiseksi. (Uusi 3 mom.)

(4 mom. kuten HE:n 3 mom.)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Helsingissä 19 päivänä toukokuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Janina Andersson /vihr
vpj. Anna-Maja Henriksson /r
jäsen. Esko Ahonen /kesk
Kalle Jokinen /kok
Oiva Kaltiokumpu /kesk
Ilkka Kantola /sd
Krista Kiuru /sd

Jari Larikka /kok
Sanna Lauslahti /kok
Outi Mäkelä /kok
Raimo Piirainen /sd
Pirkko Ruohonen-Lerner /ps
Kari Uotila /vas
Mirja Vehkaperä /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne.